

ԼՐԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

4. Պաշտոն համար Տարեկան հան-
դերձ Օրաբերքով 180 դր.
վեցամսեայ „ „ „ 100 „
Գաւառաց համար Տարեկան հան-
դերձ Օրաբերքով 200 „
վեցամսեայ „ „ „ 100 „
Մեծ քիւղ՝ „ „ „ 2 դր.
Օրաբերք „ „ „ 20 փր.

Մանուկանց տողը մեկ անգամի համար
3 դր. երկու անգամի համար 2 դր.
Դուրս գացած լրագրաց համար ծախ-
քը խմբագրութեան վրայ է:
Լրագրոյս վերաբերեալ մամակ կամ որ
և իցէ գրութիւն խմբագիր-Տնօրն-
ին պիտի ուղարկուի. եւ հանձն առնա-
լով ալ դրկողիւն վրայ է:

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 22 ՀԱՅԵՍՏԱՆԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Եւս շարժումն ներքին քաղաքակա-
նութեան վերաբերեալ կարեւոր դէպքերն
ենկարծութեամբ ինքնաբերաբար գալով
և Սիրիոյ ապստամբութեան պարտու-
թիւնն ու կղզւոյն խաղաղութեան յոյսը:
Ապրիլոս իշխանին մայրաքաղաքս դաշն
Երևանին ինքնաբերաբար մէկ դժուարին կէ-
տը կը լուծէ, որոյ վրայ տակից քանի մը
ամիս առաջ ծանր կասկածներ կրնային
ըլլալ: Մեր ընթերցողները կրնան յի-
շել Բուզայի անկումէն ի վեր Բու-
ճանիոյ մէջ պատահած դէպքերը, իս-
թուրս իշխանին ընտրութիւն և անտիկալ
կերպով Պուքրէշ երթալն ու կառա-
կարութեան պլանին անցնելը, երաշխա-
ւոր տեղութեանց կողմէն Գարիբ զու-
մարուած դեսպանագործովն օտար իշ-
խանի ընտրութեան վրայ ըրած մերժո-
ղական որոշումները, Բ. Գրանի նոյն
ընտրութիւնը չընդունելով Գանուբի
եղբորը զօրք լեյտենէնթայն և այլն: Ե-
սանք հասարակաց կարծեաց մեծ մաս
տանջութիւններ կը պատճառէին և Ե-
րևանի կողմէն նոր փոփոխութիւններ ծագ-
ման գուշակ կը լրային: Բայց կայսերա-
կան կառավարութեան և եւրոպական
տեղութեանց իմաստութիւնը, և իշխա-
նին Բ. Գրանի տիրապետական իրաւ-
ունքը ծանցելու համար ըրած խոհեմ
ղեկութիւնը խոսովութեանց առաջին ա-
ռին: Բ. Գրանի կարծեալ իշխանը ծան-
ջելու պայմանները, զորս արդէն ծա-
նուցած ենք, երկու կողմին համար ալ
պատուաւոր են: Իշխանը մանաւանդ
մեծ իրաւունք մը կտանայ որ Մօլոս
-Ալայքի մէջ տեղական և հաստա-
տուն կառավարութիւն մը հիմնելու ա-
պահով երաշխաւորութիւն մը կրնայ
համարուիլ, այն է որպէս որդի յա-
ջորդութեան իրաւունքը: Եւստէ հետեւ
իրեն և Մօլոս-Ալայքի ժողովուրդ-

եան կը ֆնայ ուրեմն Գանուբի եղբոր
արեւմտեան քաղաքակրթութեամբ և
իմաստուն օրէնսդրութեամբ զարգա-
նալ աղաւաղ մը կազմել: Իւրապական
տեղութիւնները Մօլոս-Ալայքի
Ուուսիոյ և Օսմանեան կայսրութեան
մէջ պատուաւոր և ընդհանրապէս
կանգնելին, և Ապրիլոս իշխանին դա-
հակարութիւնն ու Բ. Գրանի կողմէն
ալ ծանցելուն այն պատուարին նոր
հաստատութիւն մը կուտայ:

Իսկ Սիրիոյ ապստամբութեան
զսպումը ոչինչ նուազ կը նպաստէ Ե-
րևանեան ինքնաբերաբար գոյութեան, թէ և
Ուուսիոյ, Երզնկայի և Գարիբիոյ ու-
նապետութիւնն այս ինքնաբերաբար
ընդհանրաբար չէ, ինչպէս որ Ալեք-
նայի թիւթերէն մէկը լուր կուտայ զոր
վարը կը թարգմանենք: Գերմանիոյ մէջ
անցած անցքերը դեռ եւրոպական տե-
ղութեանց բոլոր ուշադրութիւնը գը-
րաւած ըլլալով, բնական է որ նոր խը-
ռովութեանց ալ ասպարէզ չընային:
Երբեք շարժում և կը ինչեղիք Բու-
ճանի, Ուուսիոյ, և Միացեալ Մա-
հանգաւոր դաշնակցութեան մը զօրքը:
Թայմը լրագրին Պերլինի թղթակցին
ուրիշ կերպով խիստ հետաքրքրական
տեղեկութիւններ կուտայ այս միջոցիս
Բուճանի Ուուսիոյ Եւստիոյ և Գար-
իբի կայսրութեանց վրայ: Ուուսիոյ
թէ և շատ անգամ Բուճանի դաշնա-
կցին եղած է, բայց անոր տկար և իր
պաշտպանութեանը կարծեալ մեծ մե-
ղելով, չէր կրնար տանիլ որ մեծնայ:
ուստի Գերմանիոյ փոքր վեհապետաց
պաշտպան կը կանգնէ: Բուճանի ալ
Ուուսիոյ այս դիրքը անհանգիստ Գարիբի
և Եւստիոյ առաջարկէր է որ Երզնկայ
հաւ ի վրային գործակցութեամբ Ե-
րևանեան ինքնաբերաբար լուծեն, և Ուուսիոյ
փառաբանութեան առաջին առնուն:
բայց Եւստիոյ իր ներկայ դժուարու-
թիւններն ունենալով, և Գարիբի ալ

թէ՛ կայսեր վաստաւորութեան պատ-
ճառաւ, թէ՛ Երևանեան ինքնաբերաբար
մար կերպով լուծուելու ժամանա-
կը հասած չհամարելով, թէ՛ տեղ-
եղբորական Երզնկայեան հարկէն բաց-
ւելուն արգելք հանել չուզելով, և թէ՛
Գերմանիոյ գործերէն բոլորովն ձեռք
չըստելու դիմամբ նորանոր և ծանր
դժուարութեանց մէջ նետուելէ զու-
շանալով, երկու տեղութիւններն ալ
Բուճանի առաջարկութեան խուսա-
փիչ պատասխաններ տուել են: Ալեք-
նայէն Թայմին թղթակցը կը ծա-
նուցանէ թէ Երևանեան ինքնաբերաբար
բանակցութիւնները չեն շարունակ-
ւած, և կը կարծէ թէ առաւել դէպքը
քան թէ դեսպանագործութիւնը պիտի
լուծէ այս խնդիրը: Գեղեցիկ իրենց
վիճիք տուին ուրեմն, և Սիրիոյ ա-
պստամբութեան զսպումը զոնէ առ-
այժմ Երևանեան ինքնաբերաբար գոյեց:

Եւստիոյ կան քաղաքականութեանը
կատմամբ կարեւոր լուր մը չկայ: Եր-
զնկայ մէջ ընտրական իրաւունքը ընդար-
ձակելու ինքնաբերաբար կը մեծնայ:
Ժողովրդական հոսանքն որ քան զօր
բարձրանալով վրայ է և թէպէտ Եւստի-
ոյ խոսովութիւններէն ի վեր ան-
կարգութիւն մը չպատահեցաւ, բայց
Ժողովուրդը մանաւանդ միջոց մասն իր
իրաւունքը ինքնաբերաբար չէ, և
Ժողովրդական մեծամեծ գումարումներ
ընդունաւ 150-200 հազար չափ մարդ միշտ
պատրաստ կը գտնուին, Երզնկայի դա-
նապետաց քաղաքացի մէջ իրաւունք յա-
ջորդելու վրայ են: Ալ. Պրայթ այս
գումարմանց մէջ բարձր ձեռքով կը կրէ
ազատութեան և Ժողովրդական իրա-
ւունքի գրոշը: Իստիկի մէջ
իր խոսած ծառերն այն իրաւունք ծառ-
տանան Զատարկութիւններն ու պա-
հանջումներն են: Ալ. Պրայթ այժմեան
դրութեան ներքեւ անգղիացեաց միայն
հարկերն տան և վեցն ընտրական ի-
րաւունքը ունենալը յոյս տալով կը խնդրէ

որ եղեւնագործութեան պատ և հա-
տարակաց նպատակը չապրող բոլոր չա-
փահատ մարդիկ այն իրաւունքը վայելեն:
« Երկայ խորհրդարանը, կրտսէ Ալ. Պր-
այթ, պարտութիւնն ու անգղիա-
կան աղբին հանձարը չնեղեցայցներ:
« այլ անոր նախապաշարութեանը պա-
հանջումներն ինքնաբերաբար ու անհաւան-
թիւնն, և Թայմին խոսովութեանը զա-
տապարանով ընտրութեանց մէջ եղած
կաշառութեանը գէտ իր ձայնը կը բարձ-
րացնէ: Ալ. Պրայթ ասով ալ չըսաւ
կանխադրելով: Երզնկայի պատմութիւնը
ձեռք կառնու, և անցելուն մէջ Եր-
զնկայ կառավարիչ դասերուն ընթացքն
և Ժողովրդական իրաւունքը բռնաբար-
թիւնները մի առ մի կը կշտամբէ: Աւա-
տի մինչդեռ մեկ կողմէն Ալ. Պրայթի
համարուն ու անունը կը մեծնայ, միւս
կողմէն իր հակառակորդները՝ զիւրք ոչ
թէ իրեն բարեկարգիչ ալ իրեն խոս-
վարար և յեղափոխիչ կամաւորանեն:
Եւս յուզմանց մէջ Եւստիոյ հա-
ւապարկութիւնն ընտրութեան իրաւունք
ընդարձակման համար լուրջնայ առա-
ջարկութիւն մը կը պատրաստէ, որուն
առաջինայ խորհրդարանին մէջ ընդուն-
ւելէն կամ մերժուելէն կախուած կե-
րէի Թայմինքուն կառավարութեան
տեղականութիւնը:

Եւստիոյ անունը լուրջնայ ա-
ղէկ չեն Զոնարնախաղաչին և Ալ-
չինկի ընդհանրապէս Ժողովին մէջ ծա-
գած վեճն արդէն մեր ընթերցողաց
ծանօթ է: Ժողովը լուծուելէն ետեւ
նահանգներուն մէջ նոր ընտրութիւն
ներն սկսան: Նախագահն այս ընտրու-
թեանց մէջ իրեն կողմնակիցներ չաչնելու
գիտմամբ գաւառներն այցելութիւն մը
ընելու ելաւ, որ ոչ միայն իրեն օգուտ
մը չունեցաւ, այլ և փաստ ալ տուաւ
քանզի ընտրութեանց մէջ Ուուսիոյ
ներն ընդարձակ մեծացին մաս մը վաս-
տիցնայ, և Ժողովն առաջինայ նիստին
մէջ նախագահն իր հակառակորդաց

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

Իշխանապետութեան. — Գարիբի-
նու կեանքը. — Յիւլի և Զայք ի Տրապի-
զոն. — Կարնոյ յուզումները. — Միսիոնար
ի խարբերը. — Առաջնորդը. — Գերապա-
ծառի մարապետները. — Յանձնապատաս-
կալութիւնը. — Միսիոնարացի մէկ ջանքը
Տրապիզոնի համար. — Իրենց վարժարան-
ները. — Աղաւթ կրթութիւն. — Երջանկու-
թիւն հայոց. — Ս. Հարք հայոց:

(Շարունակութիւն. Տես թիւ 767)

Եւստիոյ կրթութեան սկզբունքը դեռ
մեզ չէ գտած հայոց վարժարաններուն
մէջ (ոչ լուսաւորչականաց). լուսաւոր-
չական տղայք ժամանակին պապականաց
և բողոքականաց վարժարանները յա-
ճախելով, գոյախոսութեամբ դուրս ե-
կած են անոնցմէ. և ի՞նչ կերպով...
Եւստիոյ մէջ անգամ, միջոցաւ հայր
միութեան մէջ իր քուշակէ իր ամեն յոյ-

սը, դեռ չէ վերցած այդ քստմնելի և
ազգաւոր գրեթէ ինքնաբերաբար ծուռ հա-
յեցութեանը և չեն կրցած ուղղել:
Հաւատարմութիւնը և անոր բոլոր
մերը քրիստոնէութեան մէջ մեծ նա-
խադրել կը համարուին: Ինչո՞ւ ուրեմն
չընենք ազգութեան ազատանալով ձայ-
ները: Ինչո՞ւ դեռ չուզենք տեսնել,
թէ ո՞ր կէտերն են մեզ իրարու ատելի
ցուցնողները: Եւստիոյ ատելութեան
առարկայ եղող կրօնական մաս մը, ո-
րուն վրայ Միսիոնարեան հարց ուշադ-
րութիւնը կը հրաւիրուի:

Եւստիոյ 14-ին քաղաքէս 5 տղայ մեկ-
նեցան Փարիզ Մուրատեան վարժա-
րանը, որը հոն ամենեւեւ համար, բո-
ւաղաբարութեան անոր վերաբերեալ
յանձնաւորեցան անոնցիկ Սիրիոյեանց ար-
ժանապատիւ Զ. Իգնատիոսի: Պա-
տի անձին կը համարուի հոս գտնու-
իւրապատիւ տաղանդը իւր աղին բնա-
ւորութեանը հետ, որ ուսած է խոր-
հիլ աղբին ներկային և անոր ծննդեա-

նին ապագային վրայ, հարուստ գե-
րաստանի մը ծին ըլլալով միանգամայն:
Հինգէն երկուքը Մոսկուի Յովսէփեան
և Թոմաս Բարսեղեան լուսաւոր-
չական են և լուսաւորչեան վարժա-
րանիս յառաջագէտ աշակերտաց կար-
գէն, առաջինն առանց թողալի, երկ-
րորդը կիսաթոշակի և ահաւանիկ իրենց
ուսմանը վեճակը. քերականութիւնը
ճարտարիտութիւնը աւարտած, մա-
տենադրութեան վարժութեան մէջ
նոյնպէս՝ համառօտ կերպով քրիստոնէ-
ական վարժապետութիւնը, աղբային
պատմութիւնը, ուսումնական և քա-
ղաքական աշխարհագրութիւնները, թը-
ւարանութեան մէջ համեմատութիւնն
աւարտած, Քրիստոնէի մէջ Թաղմա-
նութիւն ի հայ և Սիրիոյ. առարա-
կարութեան հիմնական սկզբունքներն
առած, տաճիկերէնի մէջ վարժութիւն
ընթերցանութեան: Եւստիոյ սկզբունքնե-
րով, զորս ջանիւք ստացան կարճ միջո-
ցի մէջ, կերթան մանկու բարձր ուս-

մանց ասպարէզը, որ մը իրենց ընտան-
եացն ու աղբին անուշադր ծախիկներն
ըլլալութեւ մեր աչքին առջեւն բարձ-
րագոյն դասեր պարունակող վարժա-
րաններէն դարձող աշակերտաց տաղան-
քը: Եսանք մեկիկ թողով մօտենանք
մեր շոշափած խնդրին:
Երբ և Օսմ. բարեկեան կառա-
վարութիւնը նկատելով որ Փարիզ գը-
նող լուսաւորչական հայեր իրենց հա-
մար քահանայ մը չունենալուն կրօնա-
կան արարողութեան գուրկ կը ֆնան և
որով երբեմն մեծ անտեղութիւններ
կենեւն ուստի տեղութեան անախանովը
քահանայ մը չընտելեաւ հոն, որ իր փոք-
րիկ հօտը ինքնուր. Երբ, Մուրատեան
վարժարանի կանոնն իր ընդունուած լուսա-
ւորչական աշակերտը 5-6 ամեայ ջը-
ջանին մէջ իրեն հոսմեալաւան մը կրն-
գունի և այսպէս կը ծանցէ, և մեկիկ
թաղմալ տալով Իշխանին, Հոսմի
խնկարիկ կուտայ, աղաւթ չէ հոն լու-
սաւորչական աշակերտ մը սէն՝ կրնայ

գումարն առաւել ևս ստուգարացած պիտի տեսնէ։ Հարաւայնոց նկատմամբ Պ. Ռոմանի ցոյց տուած մարդասիրական և հաշտասէր քաղաքականութեան վրայ ժամանակին դրականութիւնը խոստովանելով իր համարումը կը կորուսանէ։ Պատերազմէն առաջ հարաւայնին նա հանգաց մէջ թէ և սեւերը գերի ըլլալով բնութեաւ քաղաքական իրաւունք մը չունենէին, բայց անոնց տէրերն ազգային ժողովներու մէջ մեծազոյն մաս ունենալու համար իրենց գերիներուն 100ին 60ը իբրեւ քուէ տուող ժողովուրդ հաշուելով անոր վրայ երեսփոխան կանուանէին։ Բայց հիւսիսայինը կը պահանջեն հիմա որ կամ սեւերուն ալ իրեւապատ քաղաքացիներու ընտրողական իրաւունք տրուի, կամ եթէ ոչ՝ իբրեւ քուէարկու չհաշուին և միայն ձերմակներուն թուին վրայ երեսփոխաններ ընտրուին։ Առստի Ուստիքալներն այս իրաւացի հիմանց վրայ կը թիւնելով, առաջնակայ ժողովին մէջ Միացեալ Մահաւազաց սահմանադրութեան մէջ հետեւեալ հինգ փոփոխութիւնները մտցնել պիտի առաջարկեն։

Նախ՝ կատարեալ քաղաքացիական ստորութիւն ձերմակ և սեւ քաղաքացիներուն մէջ։ Երկրորդ՝ ազգային ժողովոց անդամներուն թիւը քուէարկուող թիւէն վրայ միայն հաշուել։ Երրորդ՝ սահմանադրութեան երբեք ստուգուող և յետոյ ուղղակի կամ անուղղակի ապրտամբութեան մասնակից եղող որ և է անձինք քաղաքական իրաւունքէ զրուկել։ Չորրորդ՝ հիւսիսայնոց ազգային պարտքը միայն ծանցել, բայց հարաւայնոց պարտքը մերժել։ Հինգերորդ՝ ազգային ժողովին իրաւունք տալ վերոյիշեալ տրամադրութեանց գործադրութեան համար պէտք եղած օրէնքը որոշելու։

Եւս առաջարկութեանց երրորդին և չորրորդին իրաւացի ըլլալը որչափ ալ որ երբեքայել է, առաջինն ու երկրորդը խիստ իրաւացի են։ Բայց Պ. Ռոման ամենը մէկէն կը մերժէ մինչև հիմա, և եթէ ազգային ժողովը զանոնք իբրեւ օրէնք ընդունելէ ետև ալ տակաւին մերժէ, այն ատեն վէճը մեծնալով կը վախճուի որ կամ նախագահը պիտի գործը իրաւունք ժողովը ցրուէ և իր կողմէն համեմատ հասարակապետութիւնը կառավարելու ելնէ, կամ ժողովը նախագահն իշխանութիւնէ ձգելով ամբաստանութեան ենթարկէ և նոր նախագահ մ'ընտրելու որոշում տայ։ Եւս երկու պարագայից մէջ ալ ծանր խռովութիւններ կրնան պատահիլ, և կրնայ ըլլալ որ նախագահին և

ժողովին կռասկիւններն իրարու դէմ ելնելով՝ նորէն մեծ փոթորիկ մը ծագի։ Եստու ամենայնիւ յուսել է որ երկու կողմն ալ խոհեմութեամբ վարուելով՝ իրենն այնպիսի վիճակ մը չեն հասցընել։

Եհաւաստի Ա. Իննոյի Նոյնի Բրէս Լիպը լրագրին յօդուածը զոր վերջը յիշած ենք։

« Կորչաքո՞ք իշխանը Փարիզի և Լոնտրոյի ռուսական դեսպաններուն ծանուցադիր մը ղեկելով Գաղղիոյ և Միգրիոյ կառավարութիւնները կը հրաւիրէ որ ի միասին Բ. Գրան քով ջանքեր ընեն ի նպատակ Սիլիկոյ քրիստոնէից։ Եւս ջանքերն ընդունել առաւել համար, Ռուսիա Երևանեան աւերութիւններն իրեն « 1856ի դաշնադրութիւնն ստորագրող » համալրելով չեն ներկայանար, այլ իրեն « Յունաստանի պաշտպան տէրութիւններ » զանոնք համարելով կը ներկայանայ։ Կորչաքո՞ք իշխանը յիշեալ ծանուցադրին մէջ մանրամասնաբար կը նկարագրէ Սիլիկոյ վիճակը և Բ. Գրան ու Եգիպտոսի հետ ունեցած հին յարաբերութիւնները, և իր ըստծոնէն աղաջուցանելու համար պատմական դրուածներն յառաջ կը բերէ։ Արեւելքը որ Գաղղիա մերժողական պատասխան տուել է՝ ազատութիւն տալով թէ Բ. Գրանը դաշնադրութեանց զորութեամբ քրիստոնէական ստացած բոլոր իրաւունքներն յարգելու և բոլոր արքայախոհ պահանջներն ընդունելու տրամադրուէ։ Ենգրիս ալ նոյն իմաստով պատասխան տուել է, զիտե՛ղ տալով միանգամայն որ եթէ Բ. Գրան իր 1856ի խաթմութիւն հիմնադրուելով քրիստոնէից շնորհած իրաւունքները բռնաբարել է, պէտք է որ Ռուսիա Փարիզի դաշնադրութիւնն ստորագրող տէրութեանց գիտէր։ Սակայն Ռուսիա կը կարծէ եղբոր որ Ենգրիս իր առաջարկութիւնը կը ընդունէր, եթէ Գաղղիոյ խորհրդոցը հետեւելու պատճառ չունենար։ »

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Բուժանիոց Կարօղոս Իշխանը երեք շաբթի օրը օգոստոսի միջին օրերին հրաւիրմամբ Տոմա Պահճէի կայսերական պալատը երթալով վերջին անգամ մ'ալ Ա. Սուլթանին ընդունուելու պատիւ ունեցաւ։ Ենկէց Կեօք Սուլթի պալատը դառնալով օգոստոսի միջին օրերին իր ուղեկիցներուն շնորհած պատուանշաններն անոնց բաշխեց։ Իրիկունը ժամը երեքին Իզմէտի շոգենարը նստելով ծանրալ ելաւ, բայց

օդին դեղութեան պատճառաւ չկրնալով ծանրան շարունակել, այն գիշերը Պէոյիւքթէի տոջն սպասեց, և հետեւեալ օրը մեկնեցաւ։

Օգոստոսի միջին օրերին առաջին բանակի օգնական Ա. սեմ. Ռէմիլ վաշան ալ ուղեկից եղաւ Իշխանին մինչև Բուսճուգ։

Ի վերջոյ Հէրըլի մէջ հետեւեալը կը կարդանք։

« Բ. Գրանը լուսած զորոց մ'ընդ ջրով կանխարկէ թէ Սեմ. Եգիպտոսը կայսրութեան դաշնակցի կորուստը լաճ ներկայ խռովութեանց կարեւորութիւնը ծանցելով քրիստոնէայ ժողովը դոյն շնորհուելիքն որ արտօնութեանց ծրարելով մը պատրաստել է, որ անոնց հիմնական ունեցած զանգաւանայ պատճառներուն մեծ մասը կանհետացնէ։ Բայց կրտսի թէ օգոստոսի միջին թիւը զանոնք վաւերացնել չօգտուէ։ Եւս զորոց կը ծանուցանենք՝ առանց բնականաբար ստուգութեանը երաշխաւոր ըլլալու։ Տեղոյ ընթերցողները կրնան հասկնալ թէ ինչու համար այս նիւթին մանրամասն պարագաները չենք տար։ »

Նոյն լրագրին Կարօղոսի գրուած նամակ մը կը ծանուցանէ թէ անցեալները Եգիպտոսի հիւպատոսին և կըղզուրի կառավարչին մէջ խաւարի մը պատճառաւ բացուած վէճը քննելու պաշտօնով կայսերական կառավարութեան կողմէն յիշեալ կողմն ընդունած Բիթլիքի Եգիպտոսի իրաւ ընտելութիւնները հիւպատոսին իրաւունք կուտան, և փաշային ու միւսիկն ընթացքը կը դատաւարտեն։ Հետեւաբար կը յուսացուի որ յիշեալ երկու անձինքը պաշտօնէ պիտի արձակուին, Խալիպին հաստուցում պիտի տրուի, և Միացեալ նահանգաց զորապետ ալ թիւղանթիւնով պիտի ողջունուի։

Ենկէքն մայրաքաղաքի Ի վերջոյ Հէրըլի լրագրին գրուած նամակ մը կը ծանուցանէ թէ Բալքանիան երկու արշաւանք կը պատրաստեն երկու կողմն և Թիւրքիայի վրայ, ուր մինչև հիմա խաղաղութիւնը կը տիրէ։ Եւս նախաձեռն 3000 չափ կամաւորներ դաշեր են Կիլիկի, որոց շատը հին զինուորներն են, կամ ազգային պահպան զորքերն են, և մէջերն 400 չափ ալ թիւղանթիւններն են։ Ենկէքն պահպան զօրաց նախկին հրամանատար Բորոնէոս գնդապետը և պատերազմի պաշտօնէի եղբայր Օնոգլուքաքի գնդապետը։

Նոյն լրագրին Կիլիկիէն գրուած նամակ մը կը խօսքին նայելով՝ հեղինակ

ըստ Հռոմի դաւանիլ ըսելու։ Այսօր խօսքով, այսպիսի սկզբան մը մէջ կրօնք և գիտութիւնը կրնան արդեօք հաշտ ըլլալ իրարու հետ։ Եգիպտոս լուսաւորութեանը հետամուտ եղող Միթիարեան հարց թող ներեն մեզ բնութեան, որ այս կանոնը թէ՛ մեր և թէ՛ լուսաւորեալ աշխարհի առաջ նշանակութիւն չունին։ Միթէ հեթանոս ազգի մը չափ ալ չեն ուղեր յարգել իրօնի ազատութիւնը։ Մենք մտած ենք որ, եթէ անտոր երկիւղը մերժելով փափաքին ազգին մէջէն օրքան զօր ատելութեան նշանները բաժնայրու և ազատութեամբ դաստիարակելու իրենց յանձնուած հաշտութեանը, կը փութան փոխել այդ անպաշտօն օրէնքը։ Եւ մեր, իբրեւ նախաձեռնադիր ազգի միութեան և յառաջդիմութեան, կը սիրեմք առաջարկել քրտնաջան միաբանութեան, որ հաճին այդ խտուութիւնը մէկդի թողուլ և զարգանալ ի գործ դնել։ Արօնի վիճարանութիւններն, աւանդ, որ շատ ետ քննելի զմեզ, և դեռ չենք ուղեր անտեղ մենք եւս միացողներուն մենք

անցնել և մենք ցարդ իբրեւ ոխերիմ թշնամի կը նայինք իրարու։ Այլ կրնայ ըսել, թէ առանց ճշմարիտ և ազատ սկզբունք տալու կը թուութեան, ազգին ընդհանրութեանը համար հարուստ, երջանիկ, փառաւոր և համբաւաւոր վիճակ մը կրնայի տալու։ Միթէ և անդրեւթիւնը պատուահաս մ'եղած է ազգային լեզուի զարգացմանը, ազգասիրական եռանդի արծարմանը և վերջապէս ընդհանուր հայրենասիրութեանը։ Եստուածաբանութեան գիրքերն իրարու մօտեցնելով, վիճելով, գիտելով ընդ խոստանալով յուսալի չէ որ ազգին օգուտ մը ընծայեն և զուարթ ելան ընեն զինքն, մինչև որ ռուսները գիտութիւնը չիւրութեան վանել հայ մայրցիկայ թանկագող մշուշը։

Չէ կարելի մեզ յաղենալ, արքարեւ, դպրոցի նիւթոց վրայ խօսելէն և զըրկէն, մինչդեռ ըստ բաւականին կը զօրենք նկատել ազգին ներկայ վիճակ մանաւանդ դաւաճաններուն։ Սա օրերու մէջ անգամ շատ տեղ քերականութիւն գիտցող մասնախիշ կը ցուցուի։ Եւ

բանի՛ այն ժողովուրդին որ ինքնիրեն ծարաւը անցունելու չափ աղբիւր մը դաժն է ու խնամով կը փայլէ առանց ակնկալեցող ըլլալու առաստաճս ակնկալմանը, բուն ակն, որ ո՛չ ցամաքի կուգէ և ո՛չ վազել։

Ս. Վ. արքայապետ հայոց, ազգին կառավարութիւնը ի վաղուց հետէ ձեր ձեռքը մնացած է, կեանք և մահ, լուսաւորութիւն և մոլորութիւն, սէր և ատելութիւն, ամենք նախապէս ձեռք մէ դուրս կուգայ։ Ի վերջոյ՝ ազգին դրութեան, որուն արեւը եթէ վայրկի մ'ի դուր փայլի, ամենակարողին փրկեմը լուսիւնը ո՛չ ևս կը լուէ։ Այս ներքեցեք ըսելու, գործեցեք ազգասիրութեամբ իբրեւ ինքավար, և կամ թողեք որ գործէ ժողովուրդը ի փառս ազգին։ Արօնը և ազգութիւնը առանց դպրոցի ոչ կեանք կուենան և ոչ նշանակութիւն, և աւանդ որ շատ հայ այս ջերմ բարձրագոյն պիտի փակէ իր բերքը։

ՆԵՐՔԻՆ Ս. Մ.

կան նաւ մը՝ 300 կամու որ գործ 3000 շերտաւոր հրայտն և 6 հատ խնդանայի հաներ է յիշեալ կողմն։

Կայսերական հրամանաւ՝ Ա. սեմ. Եգիպտոս վաշան առաջին սենեկապետ անուանեցաւ Ա. Սուլթանիւքիւթեան արտօնութեան ալ պահելով։

ԱԶԳԱՅԻՆ

ԿԱՌՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎՈՑ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐՆ ԵՒ ԱՆՈՐ ԳԵՄ ԵՒԱՅ ԴԻՏՈՂՈՒԹԵԱՆՑ ՏԵՏՐԱԿԸ։

Գ.

Մեր նախնիքայ յօդուածին մէջ Դիտողութեանց տեսութիւն պարունակած աչքի զարնելը հակասութիւններն արդէն ընթերցողաց առջև դրինք։ Այս անգամ յիշեալ տեսութիւն մասցած մասերն ալ քննութեան առնուլ, զոր կը փութանք այս անգամ կատարելով՝ մեր ներկայ յօդուածներուն վերջ տալ։

Դիտողութեանց տեսարկը՝ Պալաժէնիայի քանի մը յօդուածները Պալաժիկոսական յանձնաժողովոյ տեղեկագրին մէջ ըրողովին ծուռ մեկնութեանց ցոյց տալով, և Պալաժէնիայի ճիշդ թարգմանութիւնը կամ անոր իմաստից ստաց բացատրութիւնը Տեղեկագրին բոլոր եղանակներով չիմաստաւորելիք ըսելով՝ յաղթահարիչ փաստ մ'առաջ բերելէ ետև, ինք ալ կը խոստովանի որ հիմնական ժամանակս « այսպիսի յօդուածոց պէտք մը չկայ »։

Բայց ամեն մարդ կրնայ տեսնել որ Զանձնաժողովը բաշխուած մեկնութիւն մը բնաւ տուած չէ, և իր Տեղեկագրին պարունակութիւններն ուրիշ բան չեն, բայց եթէ Պալաժէնիայի յօդուածոց բնական հետեւութիւնները։

Զանձնաժողովը իրաւ լուսաւոր կերպով յերեան հաներ է Պալաժէնիայի 40—45 յօդուածներով կաթողիկոսին իրաւասութեան ստուեր մը միայն ձգուած ըլլալը։ Պալաժիկոսը պարզ հոգեւորական գործոց մէջ միջնորդական ձայն ունի, սակայն ուրիշ գործոց մէջ՝ եթէ Սինոդին անդամներն հաւասար ձայն ունենան, ինքն իրեն « Նախագահ երկու ձայն կուենան, Ուստի կաթողիկոսին կարծիքը » այնպիսի ժողովոյ մը մեծազոյն մասին կարծեաց ենթակայ ըլլալու վտանգի մէջ է, որոյ ընտրութիւնն ու իշխանութիւնը ազգային իրաւանց համաձայն չեն։ Իսկ հոգեւորական գործոց մէջ կաթողիկոսին ունեցած բացարձակ իրաւասութեան նշանակութեամբ շնորհակալ ենք Դիտողութեանց հեղինակին որ ապահովութիւն կուտայ մեզ թէ « երբ կաթողիկոսն « անձամբ ներկայ չգտնուիր Սինոդին « մէջ, օրագրութիւնը կը մատուցուի « իրեն, հանդերձ Սինոդական ժողով « վնի եղանակաւ թանկութեամբ, զորն որ « քննելով կաթողիկոսն իր վճիռը կը « զրէ վրան »։

Աւելին, ըստ Դիտողութեանց հեղինակին, պարզ կրօնական ինքնոց մէջ կաթողիկոսը կրնայ Սինոդին եղանակաւ յուրիւնն ունեցնել։ Բայց արդեօք հեղինակը չէ՞ հակասել Պալաժէնիային որ երբ կաթողիկոսը անձամբ ժողովին ներկայ չգտնուի կը արամադրէ թէ « հաւ « սու եղեալ եղանակաւ թանկութեամբ Սինոդ « հոգսին յօդագրութիւնն մատուց « եւսլ նմա, տայ ԲՍՏ ԵՅՆՅ զեւր « վճիռ։ Ի՞նչ հարկ կայ այս ԲՍՏ ԵՅՆՅ բառերուն, և պէտք չէ՞ որ որ այսպիսի բարձր և փափուկ կրօնական ինքնոց մը մէջ կաթողիկոսին և Սինոդին իրաւասութիւնները մեկին կերպով սահմանուած ըլլային։

Եւ ի՞նչ է Սինոդը, որոյ համար Դիտողութեանց հեղինակը կըսէ թէ Ուստի տէրութիւնը յարգանք և պատուոյ

